

บนเส้นทางที่สร้างด้วยหัวใจ...สู่ก้าวที่มั่นคงในการพัฒนาคุณภาพ การเรียนการสอนภาษาไทย

On the Path Built by Heart Towards Stable Steps in Developing Thai Language Instruction Quality

ดวงใจ บุญยะภาส

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษากระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยของศึกษานิเทศก์ภาษาไทยที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย ประสบผลสำเร็จ เนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study Research) ผ่านการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสาร ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ภาษาไทยที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ ในปี พ.ศ. 2555-2559 จำนวน 7 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์ทั้ง 7 คน ใช้กระบวนการวิจัยในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยของครู โดยเริ่มจากการสำรวจข้อมูลปัญหาและความต้องการพัฒนาของครู จากนั้นจึงวางแผนแก้ไขปัญหา ดำเนินงานพัฒนาตามแผนที่กำหนดโดยใช้การนิเทศและนวัตกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ประกอบกับการมีส่วนร่วมในการทำงาน และการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ทั้งนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยของครู คือ การสร้างแรงจูงใจภายใน ได้แก่ ความมุ่งมั่น ตั้งใจ และความภาคภูมิใจในวิชาชีพ สำหรับแรงจูงใจภายนอก ได้แก่ นโยบาย สภาพปัญหา และรางวัล

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพ/การเรียนการสอนภาษาไทย/การนิเทศ/แรงจูงใจ

Abstract

The main objective of this case study research was to investigate the promoting and developing process on Thai language of the Thai language instruction of supervisors who won the an rewards award for of “the Successful Thai Language Instruction Ppromotion and Ddevelopment” on the National Thai Language Day. The data were collected by using conducting in-depth interviews and studying documentaries study. The cases consisted of 7 Thai language supervisors. The data were analysed by using content analysis.

The study revealed that all rewarded receiving supervisors applied research processes to promote and develop teachers’ Thai language instruction. The research, started from with surveying teachers’ problems and needs, then planing alternative solutions and proceeding with plans using supervision and instructional innovations. Also they The researcher got involved in, monitored, and evaluated the teachers’ working processes. The success factors of Thai language instruction promotion and development were enhanced thement for teachers’ intrinsic motivation, which were including their professional’s commitment, intentions, and pride, and also their; and extrinsic motivation driven by, which were policy, problems and prizes.

KEYWORDS: QUALITY DEVELOPMENT/THAI LANGUAGE INSTRUCTION/SUPERVISION/MOTIVATION

บทนำ

สืบเนื่องจากเมื่อ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2505 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานและทรงอภิปรายเรื่อง “ปัญหาการใช้คำไทย” ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในครั้งนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า “ประเทศไทยเรานั้น มีภาษาของเราเอง ซึ่งต้องหวงแหน... เราต้องพยายามหาหนทางสร้างภาษาของเราให้มั่นคง...” (สถาบันภาษาไทย, 2556: 1) ซึ่งต่อมารัฐบาลได้ประกาศให้วันดังกล่าวเป็นวันสำคัญ คือ “วันภาษาไทยแห่งชาติ” ตั้งแต่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตระหนักถึงความสำคัญของภาษาไทยซึ่งเป็นเอกลักษณ์และสมบัติทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของประเทศ จึงได้ดำเนินงาน โครงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ภาษาไทย ของนักเรียนทุกระดับชั้น และส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาไทยของครูผู้สอนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ซึ่งในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษานิเทศก์นับว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ เนื่องจากมีหน้าที่หลักในการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐาน ตลอดจนการค้นคว้าทางวิชาการ และวิเคราะห์ วิจัย ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในส่วนงานพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยนั้น ศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เป็นบุคคลสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนครูผู้สอนภาษาไทยในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทย ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบสาระการเรียนรู้ภาษาไทยที่ส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยของโรงเรียนเป็นอย่างดี รวมทั้งเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติงานที่ประสบผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับต่อสาธารณชนโดยทั่วไป สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้ดำเนินการคัดเลือกศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ผู้ส่งเสริมและพัฒนาการเรียน การสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ เพื่อรับโล่รางวัลโครงการรักษ์ภาษาไทย เนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ โดยเริ่มตั้งแต่ปีงบประมาณ 2555 จนถึงปัจจุบัน

ผลสำเร็จแห่งความมุ่งมั่นและตั้งใจในการทำงานของศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบสาระการเรียนรู้ภาษาไทยที่ได้รับรางวัลโครงการรักษ์ภาษาไทย เนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติแสดงให้เห็นถึงความน่าสนใจของกระบวนการดำเนินงานซึ่งควรค่าในการนำไปเป็นแบบอย่าง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิธีการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยที่ประสบผลสำเร็จของศึกษานิเทศก์ภาษาไทยที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ เนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study Research) โดยการสัมภาษณ์ ศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัล เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวการทำงานของศึกษานิเทศก์ภาษาไทยที่ได้รับรางวัลผู้ส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ โดยมุ่งหวังว่าเรื่องราวดังกล่าวจะเป็นการนำเสนอแนวคิด กระบวนการทำงาน และผลงานของผู้ที่ได้รับรางวัล และอาจจะมีส่วนช่วยสร้างเสริมแรงบันดาลใจให้กับศึกษานิเทศก์ภาษาไทยและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผ่านร่องรอยประสบการณ์การทำงาน ด้วยถ้อยคำบอกเล่าเรื่องราว ภาพถ่ายความทรงจำ และข้อมูลจากเอกสารที่บ่งบอกถึงความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยมาอย่างยาวนานของผู้ที่ได้รับรางวัลอันทรงคุณค่านี้

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษากระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยของศึกษานิเทศก์ภาษาไทยที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ เนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ

คำถามการวิจัย

คำถามหลัก คือ กระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยของศึกษานิเทศก์ภาษาไทยที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จเป็นอย่างไร

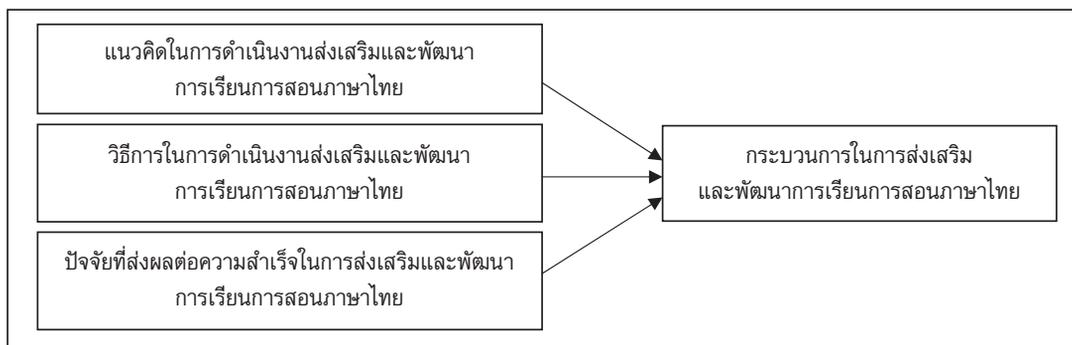
คำถามย่อย มี 3 คำถาม ดังนี้

1. ศึกษานิเทศก์ภาษาไทยที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จมีแนวคิดในการส่งเสริมและพัฒนาภาษาไทยอย่างไร
2. ศึกษานิเทศก์ภาษาไทยที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จมีวิธีการในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาภาษาไทยอย่างไร
3. ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยของศึกษานิเทศก์ภาษาไทยที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ

กรณีศึกษา

กรณีศึกษาของการวิจัย คือ ศึกษานิเทศก์ภาษาไทยที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ เนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ ประจำปี 2555-2559 จำนวน 7 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study Research) โดยการศึกษาจากเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่าง พ.ศ. 2555-2559

การดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารข้อมูลเบื้องต้นของผู้เข้ารับการประเมินเพื่อรับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ โดยใช้แบบประเมินเอกสาร เพื่อสังเคราะห์ประเด็นในการศึกษา ได้แก่ 1) ประวัติการทำงาน 2) แนวคิดในการทำงาน 3) วิธีการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย และ 4) ผลสำเร็จของการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เข้ารับการประเมินเพื่อรับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วยผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และคณะครู โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interviews) ที่มีประเด็นในการสัมภาษณ์ 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ประวัติการทำงาน 2) แนวคิดในการทำงาน 3) วิธีการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย และ 4) ผลสำเร็จของการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ ประจำปี พ.ศ. 2555-2559 โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interviews) ที่มีประเด็นในการศึกษา 3 ประเด็น ได้แก่ 1) แนวคิดในการทำงาน 2) วิธีการในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย และ 3) ผลสำเร็จจากการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมี 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย

แนวคิดในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยของศึกษานิเทศก์ภาษาไทยที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ พบว่า จุดเริ่มต้นของการดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จของศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ คือ การทำงานด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ หรือกล่าวได้ว่า “เป็นการทำงานด้วยหัวใจ” จึงจะทำให้สามารถคิดสร้างสรรค์งานได้อย่างมีคุณภาพ

“...วิสัยทัศน์ที่ดิฉันตั้งเป้าไว้ ก็คือมุ่งมั่นพัฒนาสร้างสรรคคุณภาพครูเพื่อส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนให้รักภาษาไทยและใช้ภาษาไทยได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน”

“เราต้องมีความมุ่งมั่นนะคะ อย่าท้อถอย แล้วก็ต้องมีความตั้งใจนะคะ ตั้งใจที่ว่าข้อมูลทุกอย่าง เป็นประโยชน์ต่อศึกษานิเทศก์ทั้งหมด... อันนี้คือสิ่งที่จะฝากศึกษานิเทศก์ทุกคนว่าทุกคนมีความสำคัญ ทุกคนต้องทำหน้าที่ช่วยเหลือกันเพื่อเด็กนะคะเพื่อเด็ก”

“...ตั้งใจว่าในช่วงเวลาที่เรารับผิดชอบภาษาไทยอยู่นี้ จะต้องช่วยให้ครูภาษาไทยจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีคุณภาพให้ได้...ภูมิใจเป็นที่สุด”

“การพัฒนาภาษาไทยในอุดมคติของพี่ หมายถึง การดำเนินงานทุกงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะความสามารถของผู้เรียนด้านภาษาไทย ทำเพราะใจรักในภาษาไทย คือ อยากให้ตนเอง คุณครูและเด็กๆ ใช้ภาษาไทย ให้ถูกต้อง ถูกวิธี ทำด้วยหัวใจ เต็มใจ จึงเกิดความสุขในการทำงาน...การทำงานด้วยความจริงจัง มุ่งมั่น ตั้งใจ เสียสละ และทำอย่างต่อเนื่อง ทำให้ได้ใจทีมงานภาษาไทย เกิดทีมงานที่เข้มแข็ง ทำอะไรช่วยกัน งานสำเร็จได้อย่างมีคุณภาพ ทำให้สำเร็จผล”

“เราจะพัฒนาและเป็นข้าราชการที่ดีของพ่อหลวง ตราบใดที่ยังมีลมหายใจก็จะทำให้ดีที่สุด และก็จะทำให้ดีกว่าวันก่อนๆ ที่เราเคยทำมานะคะ แล้วก็เราเต็มใจแล้วก็ทำงานเกินร้อย”

“การทำงานอยู่ที่บทบาทหน้าที่ที่มีความจริงใจ และความจริงจัง”

“... ทุกฝ่ายต้องมีเป้าหมายร่วมกัน ความมุ่งมั่นจะทำให้มองเห็นแนวทางที่หลากหลายในการพัฒนาความทุ่มเทจะทำให้มีความอดทนต่อปัญหาอุปสรรคต่างๆ และผ่านไปได้ด้วยดี และความเสียสละจะสร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นทำให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเต็มใจ... ดิฉันเชื่อว่าการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยให้ประสบความสำเร็จคงเป็นไปได้ไม่ยาก หากใจของผู้พัฒนายังแน่วแน่และมั่นคงคะ”

ตอนที่ 2 วิธีการในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย

วิธีการในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยของศึกษานิเทศก์ภาษาไทยที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ พบว่า ศึกษานิเทศก์มีวิธีการในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยที่แตกต่างกันตามบริบท อย่างไรก็ตามทุกวิธีการล้วนดำเนินการภายใต้ภารกิจหลักของศึกษานิเทศก์ คือ การนิเทศ รายละเอียดดังนี้

1. ห้องเรียนบริบาล

“ห้องเรียนบริบาล” เป็นวิธีการแก้ปัญหาให้นักเรียนอ่านไม่ออกเขียนได้ที่เกิดจากแนวคิดการพัฒนาด้วยวิธีการที่หลากหลายภายใต้การมีส่วนร่วม ด้วยความเชื่อที่ว่าพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยนั้นจะประสบผลสำเร็จไม่ได้ หากไม่ได้รับความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียน ซึ่งในที่นี้ ได้แก่ ผู้บริหารทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน กล่าวคือ ทุกคนมีความสำคัญในการร่วมใจพัฒนาทั้งสิ้น

“คติในการทำงานเราก็คือทำอะไรผู้เรียนจึงจะใช้ภาษาไทยได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน... เราก็จะมองหาวิธีการพัฒนาหลากหลายรูปแบบภายในการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง...การระดมทรัพยากรทั้งบุคคล ตรงนี้เราถือว่าเป็นหัวใจ มีส่วนร่วมทั้งหมดโดยเฉพาะชุมชน ชุมชนนี้ช่วยโรงเรียนได้มาก โดยเฉพาะห้องเรียนบริหาร ตอนนี้เราไม่ได้มีการจ้างครูแต่เราอาศัยผู้ที่มีจิตอาสาเข้ามาช่วย โดยเฉพาะครูที่เกษียณไปแล้ว หรือเด็กที่เรียนจบแล้ว เอกไทยอยากจะฝึกสอนก็มาสอนตรงนี้ใช้หลักสูตรเราจนกระทั่งบางโรงเรียนชุมชนเข้าถึงจัดห้องบริหารติดแอร์ให้เลยนะคะ ตรงนี้รู้สึกที่เราได้กำลังสำคัญ”

ศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ

จุดเริ่มต้นของ “ห้องเรียนบริหาร” คือ จากการทำหน้าที่นิเทศ และได้เห็นสภาพปัญหาของผู้เรียน คือ นักเรียนยังมีปัญหาอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ จึงได้นำวิธีการวิจัยมาเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เริ่มด้วยการค้นหาสาเหตุของคุณภาพนักเรียนที่ไม่เป็นดังที่ต้องการ ซึ่งพบว่าสาเหตุอันดับแรกเกิดจากครูผู้สอน เพราะครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับผู้เรียน ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลายจากสาเหตุดังกล่าวจึงได้ปรึกษากับผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และได้รับมอบหมายให้ส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอนเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของตน เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน จึงได้มีการเชิญครูต้นแบบ ครูแกนนำ และครูผู้สอนภาษาไทย มาร่วมวิเคราะห์และกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของผู้เรียนแต่ละชั้นปีและดำเนินการพัฒนาครูผู้สอน จากนั้นก็ได้ร่วมกันจัดทำนวัตกรรม “ห้องเรียนบริหาร” ขึ้น

“เชิญคุณครูมาคุยกันว่าทำไมผลสัมฤทธิ์เราออกมาเป็นอย่างนี้... บทบาทของคุณครูยังไม่ชัด แล้วก็ไม่ใช่เราจะต้องทำอะไร ตรงนี้เราก็กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของแต่ละชั้นปีออกมา เมื่อทุกคนรู้จักตรงนี้แล้วเราก็มาวางแผนการพัฒนาเริ่มต้นที่พัฒนาคุณครูให้รู้จักกับบทบาทของตนเอง ให้ความเข้าใจถึงการออกแบบการจัดการเรียนการสอน...”

ศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ

โรงเรียนดำเนินการโดยขอความร่วมมือกับโรงเรียนในการคัดแยกนักเรียนที่มีปัญหาเพื่อนำมาสอนในห้องเรียนบริหาร โดยให้ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้บริหารจัดการห้องเรียนบริหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นฝ่ายสนับสนุน ทั้งการร่วมวางแผน การจัดทำหลักสูตร และการจัดทำแบบฝึกสำหรับนักเรียนดังกล่าว

หลักสูตรของห้องเรียนบริหารเน้นที่โครงสร้างคำ เริ่มจากให้นักเรียนรู้จักและสามารถออกเสียงพยัญชนะและสระได้ถูกต้องจากนั้นเป็นการสอนให้แจกลูกประสมคำ หากนักเรียนสอบผ่านตามเกณฑ์ คือ รู้จักวิธีสะกดคำ ก็จะทำให้กลับไปเรียนที่ชั้นเรียนปกติ

นอกจากนี้ในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยดังกล่าว ยังมี การตั้งศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบกลุ่มเครือข่าย แต่เนื่องจากมีปัญหาว่าศึกษานิเทศก์ภาษาไทยมีจำนวน ไม่เพียงพอ จึงได้จัดเครือข่ายครูนิเทศภาษาไทยขึ้นเพื่อเป็นกำลังหนึ่งในการทำงาน โดยใช้การนิเทศ “แบบเพื่อนช่วยเพื่อน” เมื่อพบว่ามีปัญหาที่จะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมมือกันแก้ไข ปัญหาในทุกกลุ่มเครือข่าย

การศึกษาวิธีการของ “ห้องเรียนบริบาล” สรุปได้ว่า เป็นแนวคิดที่เกิดจากการใช้ “ประสบการณ์ จากการนิเทศควบคู่กับกระบวนการวิจัย” ซึ่งหากผู้ที่สนใจแนวคิดนี้ได้นำไปปรับใช้ในการพัฒนางาน ภาษาไทยแล้ว เชื่อว่าจะเกิดผลสำเร็จในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยของ นักเรียนได้อย่างมีคุณภาพ

2. “นิเทศด้วย Skype และหนังสือพูดได้”

จากนโยบาย “นักเรียนทุกคนอ่านออกเขียนได้” และการสำรวจข้อมูลนักเรียนที่พบว่า มี นักเรียนยังอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ จึงทำให้ต้องมีวิธีการพัฒนาการอ่านการเขียนของนักเรียน โดยวิธีการนิเทศด้วย Skype เป็นวิธีการดำเนินการโดยใช้สื่อออนไลน์เพื่อให้เกิดการนิเทศอย่างทั่วถึง นอกเหนือจากการนิเทศด้วยตนเองที่โรงเรียน ซึ่งนับว่าเป็นการใช้ประโยชน์จากสื่อเทคโนโลยีใน การนิเทศ คือ โปรแกรม Skype โดยการใช้โทรศัพท์บอกที่โรงเรียนให้เปิด Skype แล้วก็นำนักเรียน ที่มีปัญหาอยู่ที่หน้าจอคอมพิวเตอร์ ซึ่งก็จะเห็นหน้ากันทั้งสองฝ่าย จากการปฏิบัติดังกล่าว พบว่า เด็กตื่นเต้นและชอบวิธีการนี้มาก เนื่องจากโดยธรรมชาติเด็ก ๆ จะชอบการใช้โทรศัพท์หรือสื่อเทคโนโลยี อยู่แล้ว

อย่างไรก็ตามในการนิเทศนั้นต้องมีการพูดคุยกับผู้บริหารโรงเรียนให้เข้าใจก่อนว่าเป็นการเข้าไป เพื่อช่วยเหลือ ให้กำลังใจในการพัฒนานักเรียนไม่ใช่เพื่อจับผิด

“...แล้วที่นี้ก็คือเราต้องได้ใจผู้บริหาร ผู้บริหารต้องเห็นพ้องกับเราในการที่จะแก้ปัญหา เหล่านี้ ก็คือเราต้องมาคุยกันว่าเราไม่ได้นิเทศก็เพื่อที่จะมาจับผิดอะไรเราเขานะ แต่สิ่งที่สำคัญ ก็คือเราไปช่วยเหลือเขาคือไปให้กำลังใจเขาไปสังเกตการสอนว่าเขาสอนยังไงเด็กถึงอ่านไม่ได้ไป สังเกตยังไง ไปสะท้อนความคิดของเขาว่า เขามีความคิดยังไง ความรู้สึกยังไง เขามีวิธีการยังไง เขาอยากพัฒนาตัวเองยังไง คือ สะท้อนคิดของเขาให้ได้จากครูว่าเขาต้องการอะไรจากเรา เขาจะไปทิศทางไหน ... แล้วเราก็ช่วยเขาตามสภาพนะคะ ผลที่ได้ก็คืออันนี้น่าภาคภูมิใจมาก เลยจากเด็กบางโรงเรียนที่เด็กอ่านไม่ได้ประมาณสัก 10 คน พอเราไปบ่อยๆ ไม่เหลือแม้แต่คน เดียว”

ศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ

“หนังสือพูดได้” เป็นนวัตกรรมที่เกิดจากแนวคิดที่ว่า “การอ่าน คือ การเปิดประตูสู่โลกกว้าง” ด้วยสภาพปัญหาของเขตพื้นที่การศึกษาที่พบว่า ยังมีนักเรียนบางส่วนที่มีปัญหาอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นความท้าทายที่ทำให้ต้องหาวิธีการที่จะทำให้เด็กทุกคนอ่านออกเขียนได้ โดยในการหาวิธีการที่จะแก้ปัญหานักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้นั้น ได้มีการพูดคุยกับเพื่อนครูว่า สื่อใดที่จะสามารถกระตุ้นให้นักเรียนหันมารักการอ่าน ตามความเชื่อที่ว่าถ้าเด็กอ่านได้ เด็กจะอยากมาโรงเรียน และสนุกที่จะอ่าน และรักการอ่านได้ในที่สุด ซึ่งผลจากการช่วยกันคิดจากประสบการณ์ของแต่ละคน ทำให้เกิดแนวคิดที่จะจัดทำ “หนังสือพูดได้” ซึ่งจัดทำในรูปแบบ ของสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction: CAI) เพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

“สื่อตัวนี้คือหนังสือพูดได้ ... การสร้างเราไม่สร้างคนเดียว คือ เรามีทีมงานซึ่งเป็นเพื่อนครู ... มาคุยกันว่า เราจะทำสื่อสักชิ้นหนึ่งเพื่อที่จะกระตุ้นให้นักเรียนหันมารักการอ่าน หันมาสนใจว่าการอ่านเป็นเรื่องที่สนุก เป็นเรื่องที่ไม่ยาก ถ้าเราอ่านได้ เราจะมีความรู้สึกว่าเราอยากจะมาโรงเรียน เราอยากจะทำหนังสือ แล้วสิ่งสุดท้ายเลยก็คือเด็กมีนิสัยรักการอ่าน...”

ศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ

การแก้ไขปัญหาคراءةไม่ออกเขียนไม่ได้ของนักเรียน ยังต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่สำคัญ คือ ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน เนื่องจากเข้าใจถึงความสำคัญของผู้ปกครองในการร่วมพัฒนานักเรียน เพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดขณะที่นักเรียนอยู่บ้าน การดำเนินงานในส่วนนี้ คือ ศึกษานิเทศก์จะพูดคุยทำความเข้าใจกับผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และให้โรงเรียนเชิญผู้ปกครองร่วมประชุมในวันประชุมผู้ปกครอง โดยมีการให้สัญญาว่าสิ่งที่โรงเรียนจะให้กับเด็กก็คือ จะสอนบุตรหลานของทุกคนให้อ่านออกเขียนได้ ให้เป็นเด็กเก่ง ขณะเดียวกันผู้ปกครองก็ต้องทำหน้าที่สอนการบ้าน ให้อาหารที่ดีมีประโยชน์กับเด็ก เตรียมเด็กให้พร้อมที่มารับเรียนรู้อ่าน ให้เด็กกินอาหารที่มีประโยชน์ก่อนมาโรงเรียน ดูแลให้เด็กทำการบ้านให้เรียบร้อย สำหรับนักเรียน คือ ต้องไม่ขาดเรียน และทำหน้าที่ของนักเรียน การทำข้อตกลงดังกล่าวเป็นลักษณะของความร่วมมือระหว่างกันและกัน

3. “นิเทศภายในเพื่อการพัฒนาคุณภาพในห้องเรียน”

การดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย นอกจากจะเป็นการดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ แล้วยังเกิดจากการวิเคราะห์ปัญหาที่พบของเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งพบว่า ปัญหาที่ให้นักเรียนในสังกัดอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ คือ คุณภาพครูผู้สอน และการนิเทศ ซึ่งพบว่าในการนิเทศแต่ละครั้งค่อนข้างสูญเปล่า เพราะไม่สามารถช่วยเหลือครูผู้สอนให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนได้ ความตระหนักถึงปัญหาในการนิเทศดังกล่าว ทำให้มีการศึกษาค้นคว้าวิธีการสร้างครูให้เข้มแข็ง ปรับแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง โดยนำกระบวนการนิเทศแบบร่วมทำงานกับครูในชั้นเรียนมาใช้ในการนิเทศ

“...ครูผู้สอนจะสามารถจัดการเรียนการสอนได้ดีต้องได้รับการสนับสนุนจากการบริหาร ที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการหรือการนิเทศภายในที่ส่งผลถึงผู้เรียน ... การใกล้ชิดและเป็นกัลยาณมิตรจะทำให้ครูซึมซับและรับแนวคิดวิธีการใหม่ ๆ จากเราไปใช้ใน ห้องเรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งก็ประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ”

ศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ

การปฏิรูปการเรียนรู้มุ่งเน้นพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วยทักษะสำคัญ 3R คือ Reading (การอ่าน) Writing (การเขียน) Arithmetic (คิดคำนวณ) และ 4C คือ Critical Thinking (การคิดวิเคราะห์) Communication (การสื่อสาร) Collaboration (การร่วมมือ) และ Creativity (การคิดสร้างสรรค์) จะเกิดผลไม่ได้เลยหากครูไม่ปรับพฤติกรรมการสอนและผู้เรียนไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ การปรับพฤติกรรมการสอนของครู หมายถึง การที่ครูไม่เน้นสอนหรืออธิบายเนื้อหา แต่ต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวก และออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดแก้ปัญหา ลงมือทำหรือค้นหาคำตอบ นำความรู้ที่ได้มานำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ให้คนอื่นได้รับรู้ เมื่อครูปรับพฤติกรรมการสอนแล้วพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ก็จะเปลี่ยนไปโดยอัตโนมัติ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนก็จะเกิดขึ้น

กระบวนการนิเทศแบบร่วมทำงานกับครูในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย ประกอบด้วย 1. วางแผน (P: Plan) 2. ลงมือทำ (A: Act) 3. สังเกตชั้นเรียน (O: Observe) 4. สะท้อนผลและแก้ไข (R: Reflect)

จากการใช้การนิเทศแบบทำงานร่วมกับครูในชั้นเรียน ทำให้เกิดผลงานเด่น คือ การพัฒนาการเรียน การสอนโดยให้ครูจัดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพภายใต้การทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ยังพบว่า ครูมีความพึงพอใจ มีเจตคติที่ดีต่อการนิเทศ ตลอดจนมีทักษะความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ได้ดีขึ้น

4. “นิเทศยุคใหม่ การนิเทศด้วยกัลยาณมิตร”

จุดเริ่มต้นจากปัญหาที่พบว่า เขตพื้นที่การศึกษามีผลการประเมินระดับชาติยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ จึงทำให้เกิดแนวคิดการพัฒนาเพื่อให้นักเรียนทุกคนอ่านออกเขียนได้ โดยนำมากำหนดเป็นนโยบาย “เด็กอ่านออกเขียนได้ 100%” ด้วยการหาวิธีการต่าง ๆ โดยวิธีการหนึ่งที่พบว่าประสบผลสำเร็จอย่างยิ่ง คือ “การนิเทศด้วยกัลยาณมิตร” โดยใช้ภารกิจหลักของศึกษานิเทศก์ คือ การนิเทศโรงเรียน ในการไปนิเทศทุกโรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบ หากโรงเรียนใดมีนักเรียนที่มีปัญหาการอ่านการเขียนก็จะไปบ่อยมากยิ่งขึ้น รวมทั้งไปนิเทศให้กับโรงเรียนที่บอกว่าต้องการให้อาจารย์เข้าไปช่วยเหลือ แนวทางการดำเนินการนิเทศประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ 2. กำหนดแนวทางการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล 3. สร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศ 4. ดำเนินการนิเทศ และ 5. สรุปและรายงานผล

“สมมติว่าสัปดาห์นี้ โรงเรียนมีปัญหาในเรื่องของการแจกลูกสะกดคำไม่ได้ เพราะว่าคุณครูจบไม่ตรงวุฒิ อย่างนั้นะคะ เราจะรีบไปให้การช่วยเหลือทันทีตามคำร้องขอค่ะ”

ศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ

ทั้งนี้การนิเทศจะเน้นที่ “การเป็นกัลยาณมิตร” ทั้งกับผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และนักเรียน เพราะมีแนวคิดว่าการทำงานคนเดียวจะไม่ได้ผลเท่ากับสร้างทีมงาน และร่วมกันทำงานไปด้วยกัน

“...ต้องให้ความเป็นกันเองกับเขา แล้วก็ไปเป็นกัลยาณมิตรกับผู้บริหารกับคุณครู เพราะถ้าหากเมื่อไหร่ก็ตามเราไปทะเลาะกับเขา งานเราก็จะไม่สำเร็จเลย ถ้าเมื่อไหร่ก็ตามเราเป็นกัลยาณมิตรกับผู้บริหารกับคุณครู รวมทั้งนักเรียนที่เราเข้าไป เหมือนกับเป็นลูกของเรา เหมือนกันนะคะ เราไปโรงเรียนเราให้ความเป็นกันเอง เขาจะร่วมมือกับเราเต็มที่นะคะ เด็กที่เราเข้าไปลองทดสอบเขาก็จะต่อคิวเป็นแถวเลยนะคะ เพื่อจะรออ่านศึกษานิเทศก์มาหนูอยากอ่านด้วย ลายมือของหนูสวยไหมคะ หนูเขียนถูกหรือยัง...”

ศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ

นอกจากนี้ การดำเนินงาน “โครงการนิเทศยุคใหม่ นิเทศแบบกัลยาณมิตร” ยังได้มีการบูรณาการเข้ากับโครงการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย โดยให้ความรู้กับครูภาษาไทยที่ไม่ได้จบวิชาเอกภาษาไทย รวมทั้งให้โรงเรียนจัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลและรายงานทุกเดือน เพื่อให้ทราบปัญหาการอ่านการเขียนของนักเรียนแต่ละคน สำหรับเสนอแนะวิธีการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาได้ตรงจุด การรายงานดังกล่าวทำให้มีข้อมูลนักเรียนทุกคนในโรงเรียนที่รับผิดชอบ ตลอดจนทราบความก้าวหน้าในการปรับปรุงหรือพัฒนานักเรียน จากนั้นก็จะติดตามดูที่โรงเรียนเพื่อประเมินร่วมกันเป็นระยะ ทำให้นักเรียนมีผลการประเมินการอ่านการเขียนสูงขึ้นดังที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

“เรามีข้อมูลในมือ พอเรามีข้อมูลในมือเสร็จ เราก็จะเอาข้อมูลแต่ละเดือนของแต่ละโรงเรียนแจ่มมา แสดงว่าเขาอ่านออกเขียนได้ไปแล้ว เราก็จะไปดูว่าจริงตามนั้นไหม หรือเด็กคนนี้นี้ยังมีปัญหา 3 เดือนแล้ว ยังเป็นเด็กคนเดิม เราก็จะไปดูว่าจริงๆ แล้วท่านทำกิจกรรมซ่อมเสริมแล้วได้ผลหรือเปล่า”

ศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ

เป้าหมายหลักของการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทย คือ การแก้ไขปัญหานักเรียนที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ และจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาจำนวนมากไม่ได้จบวิชาเอกภาษาไทย จึงเกิดการคิดค้นวิธีการพัฒนา และได้นำกระบวนการนิเทศอย่างเป็นทางการมาใช้ในการพัฒนาครูผู้สอน โดยในการดำเนินการมีการนำ “5 ส โมเดล” มาใช้ คือ 1. สร้างความตระหนัก 2. เสริมองค์ความรู้ 3. สนับสนุนสื่อนวัตกรรม 4. สานสู่การปฏิบัติ 5. สำเร็จให้ขวัญ

กำลังใจ มาประกอบการพัฒนาครูผู้สอน โดยการจัดอบรมพัฒนาความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ให้กับครูผู้สอน อย่างก็ตามกรณีที่ครูผู้สอนยังไม่สามารถพัฒนานักเรียนได้ ก็จะมีการช่วยเหลือในลักษณะของ “ความร่วมมือร่วมใจ ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ” หรือที่เรียกว่า “การพัฒนาครูสู่คุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นกัลยาณมิตร” ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเกิดจากประสบการณ์ทำงานที่พบว่าในบทบาทของศึกษานิเทศก์ การเข้าถึงและเข้าใจผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และนักเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งในการทำงาน ด้วยเหตุนี้การนิเทศหากใช้ “กัลยาณมิตร” เป็นสื่อ นำสู่การพัฒนาด้านภาษาไทยก็จะทำให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนางานร่วมกัน

“เราเราต้องพัฒนาให้คุณครูเรามีความเข้มแข็ง มีเทคนิคในการจัดการเรียนการสอนที่ดี เพื่อที่คุณครูจะสามารถไปพัฒนาผู้เรียนได้เหมาะสมตามหลักสูตร แล้วในการที่เราจะนิเทศ หรือว่าทำงานร่วมกับคุณครูก็ต้องใช้ความเป็นกัลยาณมิตรจึงจะได้ความจริงจังและก็ได้การพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ค่ะ”

ศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ

5. “พันธสัญญาภาคี 4 ฝ่าย”

เนื่องจากภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติที่ต้องอนุรักษ์ หวงแหนไว้ ใช้ให้เป็นใช้ให้ถูกต้อง ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน แต่ปัจจุบัน พบว่า นักเรียนมีปัญหาสำคัญ คือ อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ อ่านไม่คล่องเขียนไม่คล่อง รวมถึงอ่านไม่รู้เรื่อง คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ไม่เป็น ซึ่งนับว่าเป็นปัญหา และเป็นโจทย์สำคัญที่ต้องช่วยกันเร่งแก้ไข

“นักเรียนของเรามีปัญหา คือ ยังอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ อ่านไม่คล่องเขียนไม่คล่อง ซึ่งก็จะส่งผลไปสู่การอ่านไม่เข้าใจ ไม่สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้”

ศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ

จากปัญหาที่พบ คณะทำงานของเขตพื้นที่การศึกษาจึงได้ร่วมกันคิดนโยบายและจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทย โดยมุ่งเน้นการคิดและทำร่วมกันภายใต้พันธสัญญาภาคี 4 ฝ่าย (ฝ่ายบริหาร ฝ่ายปฏิบัติการสอน ฝ่ายนิเทศการสอน ฝ่ายตรวจสอบ (ผู้ปกครอง และชุมชน) โดยได้นำนโยบายสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมภายใต้กระบวนการทำงาน 4 ขั้นตอน (VISS Model) คือ 1) ชัดเจน ในเป้าหมาย (Vision) 2) ขยายองค์ความรู้ (Instruction) 3) ก้าวสู่ห้องเรียน (Supervision) 4) ศึกษานิเทศก์ เปลี่ยน ครูเปลี่ยน ห้องเรียนเปลี่ยนเด็กเปลี่ยน (Succession) และด้วยความตั้งใจของทุกภาคส่วนที่มุ่งมั่นก้าวสู่ความสำเร็จ จึงส่งผลให้นักเรียนในสังกัดอ่านออกเขียนได้เพิ่มมากขึ้น

“...ด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ ยึดมั่นในคำสัญญาต่อกัน ส่งผลให้ทะยานสู่เป้าหมายสำเร็จ ... ขอขอบคุณท่านผู้อำนวยการ คณะทำงาน ครูผู้บริหาร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ที่ได้ร่วมแรงร่วมใจขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติได้สัมฤทธิ์ผล”

ศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ

6. “การพัฒนาการอ่านการเขียนโดยเครือข่ายครูและเครือข่ายผู้ปกครอง”

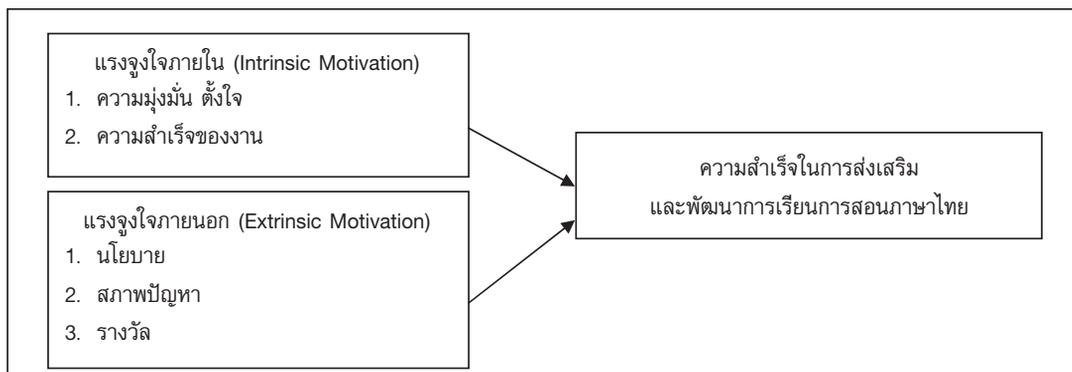
จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของครูภาษาไทยของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า มีครูผู้สอนภาษาไทยจำนวนมากที่ไม่ได้จบวิชาเอกหรือวิชาโทภาษาไทย โดยเฉพาะครูผู้สอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา จึงได้คิดนวัตกรรมเพื่อช่วยเหลือครูผู้สอนให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ “การพัฒนาการอ่านเขียนโดยเครือข่ายครูผู้สอนและเครือข่ายผู้ปกครอง” โดยต้องมีการชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียนในการร่วมมือกันพัฒนานักเรียน

“ดิฉันใช้การสร้างเครือข่ายครูผู้สอน และการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม... ครูผู้สอนจะยินดีให้การสนับสนุนการทำงานของเรา เพราะเขาเห็นว่าเราทำงานด้วยความตั้งใจ มุ่งมั่น... ผู้ปกครองเองก็ยินดีให้ความร่วมมือกับครูที่โรงเรียน... นักเรียนของเรามีปัญหาอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ลดลงค่ะ ภูมิใจค่ะ”

ศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย

ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ข้อค้นพบว่า ปัจจัยสำคัญของการทำงานพัฒนาการเรียนการสอนให้สำเร็จ คือ “การทำงานด้วยหัวใจ” และแรงผลักดันที่ให้ศึกษานิเทศก์ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) และแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) ดังนี้

ภาพ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย

แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ได้แก่

1. **ความมุ่งมั่น ตั้งใจ** ศึกษานิเทศก์ทุกคนมีความตั้งใจและมุ่งมั่นในการทำงานทั้งตามบทบาทหน้าที่และจากความต้องการพัฒนาด้านภาษาไทย ดังเช่น ข้อความจากสัมภาษณ์ที่ระบุว่า “เป้าหมายในการทำงาน คือ การมุ่งมั่น พัฒนา สร้างสรรค์คุณภาพครูในการพัฒนาภาษาไทย” หรือ “ทำงานด้วยความตั้งใจอย่างต่อเนื่อง ด้วยความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมาย” โดยความมุ่งมั่นตั้งใจนี้ เกิดจากสิ่งสำคัญ คือ ความรักในภาษาไทย ความรักภาษาไทยเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ศึกษานิเทศก์ทุกคนมุ่งมั่นพัฒนาภาษาไทยอย่างต่อเนื่อง

2. **ผลสำเร็จของงาน** ความสำเร็จของงานที่เกิดขึ้นทำให้ศึกษานิเทศก์ทุกคนมีความภาคภูมิใจที่ได้รับผิดชอบงานภาษาไทย ซึ่งส่งผลให้พยายามคิดหาวิธีการที่จะพัฒนางานภาษาไทยให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) ได้แก่

1. **นโยบาย** นโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด คือ กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นส่วนสำคัญในการวางแผนงานการทำงาน เนื่องจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังต้องขับเคลื่อนการทำงานเพื่อให้บรรลุตามนโยบายดังกล่าว โดยเฉพาะนโยบาย “นักเรียนทุกคนอ่านออกเขียนได้” เป็นนโยบายที่ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขตตระหนักและความสำคัญ จึงนำมาสู่ความร่วมมือระหว่างผู้บริหารและบุคลากรในเขตพื้นที่การศึกษาที่ต้องประสานความรู้ความสามารถเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าวได้

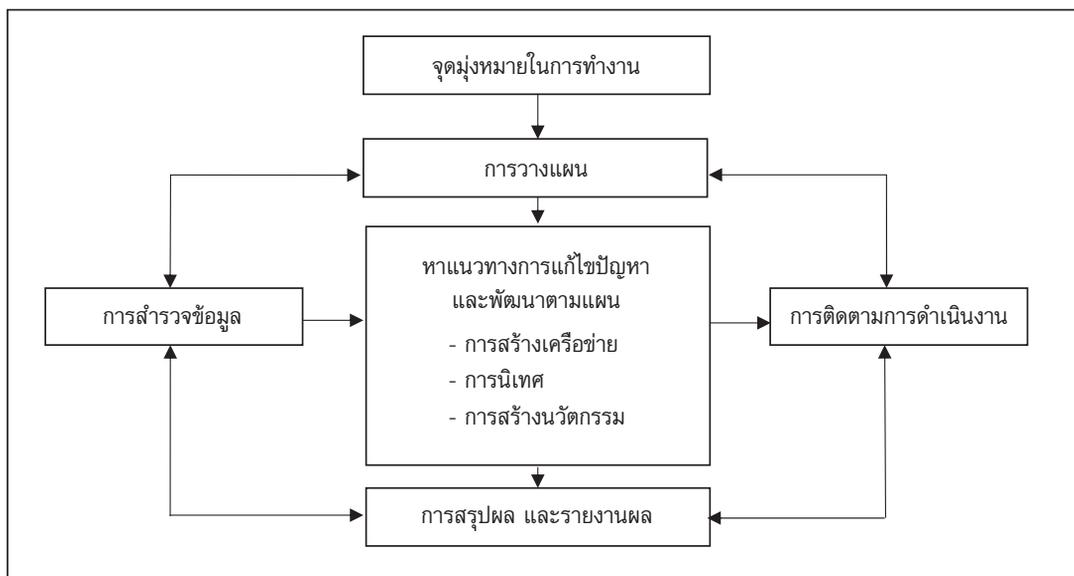
2. **สภาพปัญหา** จากการที่ได้นิเทศติดตามงานด้านพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย ทำให้ศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัลทราบถึงข้อมูลสภาพปัญหาด้านภาษาไทยเป็นอย่างดี โดยเฉพาะปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของนักเรียน จัดเป็นปัญหาสำคัญสำหรับนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องมีฐานความรู้และทักษะพื้นฐานด้านการสื่อสารสำหรับการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และการนำไปใช้ในชีวิต ด้วยเหตุนี้การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยของศึกษานิเทศก์ภาษาไทยจึงมุ่งเป้าหมายไปที่ “การอ่านออกเขียนได้” เป็นหลัก

3. รางวัล แม้ว่าจากการสัมภาษณ์จะไม่ได้ข้อมูลที่ชัดเจนในประเด็นของรางวัลที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย แต่สิ่งที่แฝงอยู่ในถ้อยคำสัมภาษณ์ คือ การเสริมแรง ซึ่งหมายถึง ผลที่ได้รับจากการดำเนินงานตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ย่อมหมายถึง รางวัลในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การชมเชยการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือการได้รับเกียรติบัตร/โล่รางวัลต่าง ๆ

ตอนที่ 4 กระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยของศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัล

ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากมีแรงจูงใจเป็นเครื่องผลักดันให้เกิดความมุ่งมั่นที่ทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายแล้ว ปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จดังกล่าว คือ กระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยของศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัลทุกคนที่เป็นระบบชัดเจน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการสรุปได้ดังนี้

1. การใช้การวิจัยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการทำงานทุกขั้นตอน ตั้งแต่การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นซึ่งทำให้รับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงทั้งปัญหาของนักเรียนเป็นรายบุคคลและปัญหาโดยรวม และนำมาใช้ในการกำหนดจุดมุ่งหมายในการทำงาน
2. การวางแผนการทำงาน โดยการหาสาเหตุของปัญหา คิดแนวทางแก้ไขปัญหา การดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้ ทั้งการนิเทศและการใช้นวัตกรรม
3. การปรับปรุงและพัฒนางานระหว่างการทำงานตามแผนงานอยู่เสมอ
4. การประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงาน
ขั้นตอนการดำเนินงานดังกล่าวสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพ 3 กระบวนการทำงาน

นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่า การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยจะประสบผลสำเร็จไม่ได้ หากไม่มีการประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยการทำงานของศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัลทุกคน จะพบว่า ให้ความสำคัญกับการประสานหรือสร้างเครือข่ายการทำงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

สรุปผลการวิจัย

เมื่อพิจารณาเรื่องราวและเอกสารประกอบการทำงานของศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จทุกคน สรุปได้ว่า

1. แนวคิดในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย พบว่า แนวคิดในการทำงานของศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ คือ การทำงานด้วยความมุ่งมั่น และตั้งใจ ในหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบอย่างเต็มที่

2. วิธีการในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย พบว่า วิธีการในการดำเนินงานของศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ เกิดจากการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยบนพื้นฐานของสภาพปัญหาที่พบในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของตนเอง และเป็นการดำเนินงานภายใต้บทบาทภารกิจหลักของการเป็นศึกษานิเทศก์ คือ การนิเทศซึ่งวิธีการที่ศึกษานิเทศก์ใช้ คือ การนิเทศอย่างเป็นกัลยาณมิตร เนื่องจากวิธีการดังกล่าวเป็นการสร้างความรู้สึกที่ดีต่อกัน และนำไปสู่ความร่วมมือในการพัฒนาร่วมกัน นอกจากนี้ในการดำเนินงานยังให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่าย ทั้งเครือข่ายโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และเครือข่ายผู้ปกครอง ในการพัฒนาการอ่าน การเขียนของนักเรียน

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยของศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จ ได้แก่ แรงจูงใจในการทำงาน ทั้งแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ซึ่งประกอบด้วย ความมุ่งมั่น ตั้งใจ ความสำเร็จของงาน และแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) ซึ่งประกอบด้วย นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และรางวัล

4. กระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยของศึกษานิเทศก์ที่ได้รับรางวัล พบว่า เป็นการทำงานโดยนำกระบวนการวิจัยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงาน โดยมีการศึกษาปัญหา การวางแผน การทำงานเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา การดำเนินการตามแผนงาน ทั้งนี้ ระหว่างการดำเนินงานมีการปรับปรุง และพัฒนางาน รวมทั้งมีการประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงาน

กระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยของศึกษานิเทศก์ภาษาไทยที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จดังกล่าว สรุปได้ว่า เกิดขึ้นจากแรงจูงใจสำคัญ คือ “ความตั้งใจ ความมุ่งมั่น จากความรักภาษาไทย” ซึ่งจากความมุ่งมั่นตั้งใจดังกล่าวทำให้เกิดการคิดหาวิธีการทำงานเพื่อมุ่งสู่ผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยกระบวนการทำงานที่ศึกษาผู้ที่ได้รับรางวัลนำมาใช้ คือ กระบวนการทำงานบนพื้นฐานของการวิจัย โดยสร้างเครือข่ายการทำงานเป็นเครื่องมือสำคัญ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดการจัดการที่ว่า การที่องค์การใดสามารถกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือหรือสามารถประสานให้เกิดการทำงานที่ดีสามารถทำงานร่วมกันได้ องค์การนั้นย่อมทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหลักการประสานงานที่ดี ได้แก่ ต้องมีการวางแผน การประสานงาน และสร้างความร่วมมือ ต้องสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในการทำงานร่วมกัน และต้องสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความร่วมมือโดยการกระทำอย่างต่อเนื่อง (อนิวัช แก้วจำนง, 2552) จึงจะทำให้ทำงานนั้นประสบผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ศึกษานิเทศก์สามารถนำกระบวนการดำเนินงานของกรณีศึกษาไปปรับใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยหรือสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ต่อไป ในขณะที่หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนผลสามารถนำข้อค้นพบจากงานวิจัยไปใช้ต่อ โดยการเริ่มต้นจากการสร้างแรงจูงใจและสนับสนุนส่งเสริมให้นำกระบวนการทำงานไปใช้อย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยของศึกษานิเทศก์ภาษาไทยที่ได้รับรางวัลส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยประสบผลสำเร็จโดยเฉพาะ

2.2 ควรมีการศึกษาแนวคิดหรือวิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

รายการอ้างอิง

สถาบันภาษาไทย. (2556). เอกสารประกอบการประเมินศึกษานิเทศก์ภาษาไทยผู้ส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยเพื่อรับโล่รางวัลโครงการรักษ์ภาษาไทย เนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ ประจำปี 2556. กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย.

อนิวัช แก้วจำนง. (2552). *หลักการจัดการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สงขลา: นำศิลป์โฆษณา.

ผู้เขียน

ดร.ดวงใจ บุญยะภาส สถาบันภาษาไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวง
ศึกษาธิการ

E-mail: run__nn@hotmail.com